10/02/2026

Ο Καθηγητής Ιωάννης Παναγιωτόπουλος για το μάθημα της «Ηθικής» στα σχολεία

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Με ένα ομόφωνο ψήφισμα το Τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ εξέφρασε την αντίθεσή του στην εισαγωγή του μαθήματος «Ηθική», το οποίο και εισάγεται με τη νέα εκπαιδευτική χρονιά (2026-27) από την Γ' Δημοτικού μέχρι και την Γ' Λυκείου, απευθυνόμενο σε όσους μαθητές παίρνουν απαλλαγή από το μάθημα των Θρησκευτικών, καλώντας το Υπουργείο Παιδείας να επανεκτιμήσει την απόφασή του.

Με στόχο να γίνουν πιο σαφείς οι λόγοι και να απαντηθεί το ερώτημα αν πρόκειται ενδεχομένως για μια θέση που ενδεχομένως να χαρακτηριζόταν «οπισθοδρομική», το parapolitika.gr συζήτησε με τον Πρόεδρο του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Καθηγητή **Ιωάννη Παναγιωτόπουλο**.

Ο κ. Παναγιωτόπουλος ανέφερε πως πρόκειται για ένα μάθημα με «ύλη αποστειρωμένη», που δημιουργεί «μαθητές δύο ταχυτήτων» σημειώνοντας πως

δεν υπήρξε διαβούλευση για το εναλλακτικό μάθημα των Θρησκευτικών.

Όπως σημείωσε, το εν λόγω μάθημα ουσιαστικά «εστιάζει μόνο σε ξερούς κανόνες συμπεριφοράς» και σε μια «ύλη αποστειρωμένη», ενώ τονίζει πως πριν το ψήφισμα δεν υπήρξε κάποιος διάλογος με το Υπουργείο, τονίζοντας ότι το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής «παρέσυρε» την πολιτική ηγεσία «προς τη λάθος κατεύθυνση».

Ο Πρόεδρος του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ ξεκαθαρίζει ότι, εφόσον απαιτηθεί και ο ενδεχόμενος διάλογος δεν οδηγήσει κάπου, «ο δρόμος της θεσμικής διεκδίκησης παραμένει πάντα ανοιχτός», δείχνοντας την πρόθεση να μην μείνει μόνο στο ρητορικό επίπεδο.

Ως προς το τι ζητείται να αφορά το εναλλακτικό μάθημα, σημειώνει πως «θα ήμασταν απόλυτα ικανοποιημένοι με ένα μάθημα που έχει θρησκειολογικό και πληροφοριακό χαρακτήρα, αντικειμενικό και ουδέτερο, όπως ορίζει η δικαιοσύνη». Ανέφερε, δε, πως το εν λόγω μάθημα θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να είναι «ισότιμο και συναφές με τα Θρησκευτικά», μην δημιουργώντας στην πράξη (όπως αναφέρεται και στο ψήφισμα) μαθητές και τελικά πολίτες «δύο ταχυτήτων». «Δεν υπάρχει φιλοσοφία χωρίς τη θρησκευτική αναζήτηση και δεν υπάρχει θεολογία χωρίς τη φιλοσοφική σκέψη», επισημαίνει ο κ. Παναγιωτόπουλος, θέλοντας να ξεκαθαρίσει την άποψή του, με φόντο το επίμαχο ζήτημα.

Ακολουθεί η συνέντευξη του Προέδρου του Τμήματος Θεολογίας του ΕΚΠΑ Ιωάννη Παναγιωτόπουλου για την «Ηθική», το εναλλακτικό μάθημα των Θρησκευτικών

Ας μπούμε κατευθείαν στο θέμα. Το Υπουργείο φέρνει την «Ηθική» στα θρανία. Ποιο είναι το πρακτικό πλάνο και τι ακριβώς θα διαβάζουν οι μαθητές;

Μιλάμε για μια σαρωτική αλλαγή. Σύμφωνα με τις πρόσφατες αποφάσεις, το μάθημα της «Ηθικής», στην πραγματικότητα μάθημα «Πρακτικής Φιλοσοφίας», εισάγεται στο πρόγραμμα για μια ολόκληρη δεκαετία — από την Γ΄ Δημοτικού μέχρι την αποφοίτηση από το Λύκειο. Το πρόβλημα, όμως, δεν είναι η διάρκεια, αλλά το περιεχόμενο. Αντί για μια ζωντανή επαφή με τον πολιτισμό, προσφέρεται μια ύλη αποστειρωμένη, που εστιάζει μόνο σε ξερούς κανόνες συμπεριφοράς και θεωρητική φιλοσοφία. Είναι σαν να προσπαθείς να διδάξεις τέχνη σε κάποιον που δεν έχει δει ποτέ του πίνακα ζωγραφικής.

Υπήρξε κάποιος διάλογος με το Υπουργείο πριν «πέσουν οι υπογραφές»; Πώς σχολιάζετε τη στάση τους;

Το ψήφισμά μας είναι η απάντηση στις Υπουργικές Αποφάσεις του περασμένου Νοεμβρίου. Δεν υπήρξε κάποια προηγούμενη «γέφυρα» επικοινωνίας με τα Τμήματα Θεολογίας των δύο Θεολογικών Σχολών, τα οποία σύμφωνα και με τις αποφάσεις του ΣτΕ έχουν απόλυτη συνάφεια με το αντικείμενο του Εναλλακτικού Μαθήματος, γι᾽αυτό και η αντίδραση της Συνέλευσης του Τμήματος Θεολογίας του ΕΚΠΑ ήταν ομόφωνη και ηχηρή. Μάλιστα, χρειαστήκαμε χρόνο για να μελετήσουμε και να στοχαστούμε, πριν τοποθετηθούμε δημόσια. Αντιληφθήκαμε ότι το Ι.Ε.Π. οδήγησε τα πράγματα και εάν θέλετε «παρέσυρε» την πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας προς λάθος κατεύθυνση, ειδικά τώρα που υπάρχει μια Υπουργός που προέρχεται από την εκπαίδευση, έχει ευαισθησία στο θέμα και έχουμε αντιληφθεί ότι είναι καλοπροαίρετη σε κάθε διάλογο μαζί μας. Καλούμε λοιπόν, την ηγεσία του Υπουργείου να πατήσει το «pause» και να επανεξετάσει την απόφασή της. Δεν είναι δυνατόν να σχεδιάζεις το μέλλον της εκπαίδευσης αγνοώντας τους επιστημονικούς φορείς.

Αν το Υπουργείο δεν κάνει πίσω, ποιο είναι το «επόμενο βήμα» σας; Θα μείνετε μόνο στις ανακοινώσεις;

Το ψήφισμα δεν είναι απλώς μια διαμαρτυρία, είναι ένας νομικός και επιστημονικός «οδικός χάρτης». Υπογραμμίζουμε ξεκάθαρα ότι παραβιάζεται το Σύνταγμα (Άρθρο 16) και οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Όταν θίγονται θεμελιώδη δικαιώματα και ευρωπαϊκές συμβάσεις, ο δρόμος της θεσμικής διεκδίκησης παραμένει πάντα ανοιχτός. Η δημιουργία μαθητών «δύο ταχυτήτων» —με κάποιους να μένουν θρησκευτικά αναλφάβητοι— είναι μια ανισότητα που δεν είναι δυνατόν να μείνει αναπάντητη.

Για να είμαστε δίκαιοι, τι θα σας ικανοποιούσε; Πώς φαντάζεστε ένα σύγχρονο εναλλακτικό μάθημα που δεν θα «σκανδαλίζει» τη Θεολογική Σχολή;

Δεν ζητάμε κατήχηση, ζητάμε εγγραμματισμό! Θα ήμασταν απόλυτα ικανοποιημένοι με ένα μάθημα που έχει θρησκειολογικό και πληροφοριακό χαρακτήρα, αντικειμενικό και ουδέτερο, όπως ορίζει η δικαιοσύνη. Θέλουμε ένα πρόγραμμα σπουδών που θα σέβεται την ελευθερία της συνείδησης, αλλά θα δίνει στον μαθητή τα «κλειδιά» να ερμηνεύσει την ιστορία, την τέχνη και τις αξίες που διαμόρφωσαν τον κόσμο μας, τον πολιτισμό. Η ηθική δεν διδάσκεται «εν κενώ»,

διδάσκεται μέσα από τις παραδόσεις που της έδωσαν ζωή, περιεχόμενο.

Πολλοί θα έλεγαν: «Είναι κακό να μαθαίνουν τα παιδιά για την Ηθική;». Μήπως η αντίδρασή σας φαίνεται κάπως οπισθοδρομική στην κοινή γνώμη;

Το αντίθετο! Οπισθοδρομικό είναι να προσφέρεις μια εκπαίδευση που αγνοεί την πραγματικότητα. Η θρησκεία δεν είναι ένα «μουσειακό έκθεμα», είναι το «λογισμικό» πίσω από την ιστορία, την τέχνη και τις κοινωνικές μας αξίες. Όταν διδάσκεις Ηθική χωρίς το θρησκευτικό της υπόβαθρο, είναι σαν να δίνεις σε κάποιον ένα smartphone χωρίς σύνδεση στο ίντερνετ, έχεις τη συσκευή, αλλά δεν έχεις τη δυνατότητα να καταλάβεις πως λειτουργεί ο κόσμος γύρω σου. Εμείς ζητάμε μια εκπαίδευση με «ανοιχτούς ορίζοντες», όχι έναν πνευματικό απομονωτισμό.

Στο ψήφισμά σας κάνετε λόγο για «εκπαιδευτική ανισότητα». Τι εννοείτε ακριβώς; Μήπως υπερβάλλετε;

Καθόλου. Σκεφτείτε το εξής: Θα δημιουργήσουμε δύο κατηγορίες πολιτών. Οι μεν θα έχουν τα εργαλεία να κατανοήσουν έναν βυζαντινό ναό, ένα λογοτεχνικό έργο ή μια παγκόσμια σύρραξη με θρησκευτικά κίνητρα, και οι δε —οι απαλλασσόμενοι— θα μένουν στο σκοτάδι, περιορισμένοι σε θεωρητικές αναλύσεις περί «καλού και κακού». Αυτό δεν είναι ισότητα, είναι θρησκευτικός αναλφαβητισμός με τη βούλα του κράτους. Το Σύνταγμα επιτάσσει την ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης για όλους τους κατοίκους αυτής της Χώρας, όχι μόνο για όσους δηλώνουν Ορθόδοξοι.

Αν το Υπουργείο σας καλούσε αύριο το πρωί σε ένα τραπέζι διαλόγου, ποια θα ήταν η πρώτη «κόκκινη γραμμή» που θα θέτατε;

Η «συνάφεια». Δεν διαπραγματευόμαστε το γεγονός ότι το εναλλακτικό μάθημα πρέπει να είναι ισότιμο και συναφές με τα Θρησκευτικά. Δεν είναι δυνατόν να αντικαθιστάς ένα μάθημα γνώσης και πολιτισμού, με ένα μάθημα που μοιάζει με σεμινάριο «γενικών συμβουλών». Η κόκκινη γραμμή μας είναι ο σεβασμός στην επιστήμη μας και, κυρίως, ο σεβασμός στο δικαίωμα του παιδιού να λαμβάνει μια ολοκληρωμένη παιδεία που δεν θα το αφήνει «κουφό» απέναντι στα μεγάλα υπαρξιακά και πολιτισμικά ερωτήματα της ανθρωπότητας.

Τελικά, είναι θέμα «κληρικών vs φιλοσόφων» ή κάτι βαθύτερο;

Αυτό είναι ένα τεχνητό δίλημμα. Δεν υπάρχει φιλοσοφία χωρίς τη θρησκευτική

αναζήτηση και δεν υπάρχει θεολογία χωρίς τη φιλοσοφική σκέψη. Το ζήτημα είναι καθαρά παιδαγωγικό και δημοκρατικό. Θέλουμε πολίτες που να κατανοούν τον κόσμο σε όλο του το βάθος ή πολίτες που θα έχουν μια επιφανειακή και αποσπασματική γνώση; Εμείς επιλέγουμε το πρώτο και θα το υποστηρίξουμε με κάθε θεσμικό μέσο.